

ברוך כצולסון ז"ל

מאת שלמה אנגל

שלא מעטים משיריו — גם לאחר שנחפרטמו מעל במות שונות — לא זכו לביא בקבצי שיריו, מאחר שמצא אותם בלתי בשלים.

„שבע סבל אבל ונדוד, באתי הנה, לעבוד“, כתב ברוך באחד משיריו הראשונים בארץ, בהיותו עובד בפרדס. שנים אלה משתקפות אצל ברוך בשורה ארוכה של שירי דים הנותרים בסווי מלא להיי איש עמל, להיי הכפר, לתמימות ולחמיר מות שבתם, אולם היא נתן בשיריו ביטוי מלא גם לצד השני של הסטבע, „גופלים המוכבים בלילות יעיני בני אדם דומעות. גם בארץ הזאת, גם כאן יש קול לכאב ואין איך קשבת, רבת הדרך מלב אל לב יאל נפש אהבת... חרד הלב לבאית, כי רע האדם, רע מאד גם בארץ הזאת“, את ספרו השני הוא קרא בשם „מלב אל לב“.

העצבות והבדידות היו מנת חלקו שנים רבות, באחד משיריו האחרונים שבספרו השני היא ריאה כי הילכת ומתקרבת ענת הפרדה, „יומי פונה למערב דומם, והיא רימוני עלי, רימוני בעל פניו, לרדת אחריו“, „ירד יומי, עתה אלך בידך, תמיד בודד אני — ואיך לי בבדידות“, הוא מסיים את ספרו השני במערב על ראשי ונר על השולחן, עוד מסוק נוגה בגויליחוי ארשים — והנני מוכן — — — „אשרי, כי צרורה נשמתי במליכ, ברוך אלהי שהירגו לחיות וברוך שציוני לחדול“.

אין לספר על ברוך כצולסון הר משיריו בלי לספר על ברוך כצולסון סוף המחנך והעסקן, ראשית הכרזתו בתחום החינוך, כבר בשנת הראשונה לעבודתו המשותפת (במיעצה המקיבית אליה נבחר בד 1939) נתנו את דעתנו להקמת בית תורתהמשך והיה זה אך טבעי שברוך נתמנה להיות מתכנן, כיהות אלה היו בשבילו שער הבנייה לפרדס התוראה, שהניב יבול רב ויפה, מכינותהמשך צמח בית החינוך החינוך ע"ש ברל כצולסון, שאשתדל מלאו לי מחצית היובל, מיסד זה היה המיסד החינוכי הר ראשון בשרון ומראשוני מוסדות החינוך התיכוניים בארץ.

לא ננקל עלה בידו של ברוך להינסס לפרדס התוראה, הממנים על מערכת החינוך בירושלים, ביהוד המפקחים מטעם ממשלת הרי מנדט הבריטי, לא התפקד בכשרות ונחייב ידיעותיו בתחום הספרות ופכה שנים תחוק כמורה פרטי ועל אחריות הקיום, לא היה זה מצבק אישי בלבד, עצם קיומן של כיתותהמשך נתקל בקשיים רבים, ויכוחים ממושכים התנהלו עם הר ועד הלאומי, בנירס שיקרי בניו דהל ענינו החינוך, עם ציבור התיר ריב, שקשה היה להם לתת אמן במיסד הינוכי חינוכי סקימי וגם עם נציגי ההסתדרות שעמדו על כך שיהיה בסיקה „זרם העובדים“, בכל אותם הדיונים מצאנו שותף נאמן ורציני בברוך כצולסון ז"ל, אולם עיקר פעולתי המבורכת התבטאה בעבודתו החינוכית הישיריה כמחנך וכמורה, היא לא היה רק מורה לתלמידים אלא גם מחנך למהנכים ושימש סבל ורנאט לכל דמותי הריחנית המיסרית עשתה אותו לאיש, שללא כל הפרזה אפי שר, לציוני כמעצב דמותם של בית החינוך ושל התלמידיו ולכן זכה להיקרה הכל.

קשה לקבוע כי קדם למי: ברוך כצולסון המחנך אי ברוך כצולסון המשירר, לשאלת בנישא זה ענת: „עשרה הדקים בשנה אני מורה וכחדשיים, בחיפשה, אני כיתב שירי, והי כנראה, גם היהס הר ממשי לשני החומים, אף כי ידוע שוצא „הסאה“ בכל ימות הצנה, לא היה עורך קסדני לשיריו של ברוך מברוך עצמו, כל מי שעקב מקרוב אחרי שיריו שהתפרטמו בבתיביצת שונים, יכול להיווכח,